

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 39 Høgtidsmat v.familie- Fylke: Telemark
fester
Tilleggsspørsmålnr. Herad: Sannidal

Emne: Høgtidsmat ved familie- Bygdelag:
fester
Oppskr. av: T.A.Tande Gard: Lislau (prestegard)

(adresse): Sannidal G.nr.19 Br.nr.1 og 2

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Jakob Eikenes, bonde 80 år (død 1953) Knut Lindheim 67 år
Karen Lindheim, husmor, 66 år. Alle Sannidal

A. Födselen

SVAR

1. Det var vanlig skikk å gå med mat til barselkoner
2. De nermost boende kom enkeltvis, de som hadde len ger veg første søndag etter födselen, ofte noen dager etter, men helst ei veke.
3. Det var ingen avtale om maten.
4. Ikke noen bestemt dag, men temmelig snart etter.
5. Bare en gang skulle de komme.
6. Det var graut, flötegraut var en raritet, det var helst risengraut (gryngraut), men den flaut i
8. smör. Det er lenge sida de brukte trebutter, det var blekkterriner, fint utfasa på sidene, eller stentøy.
9. Det bruktes ikke annet enn graut det folk husker.
10. Når de kom enkeltvis var det alltid kona sjöl, men ellers mann og kone og de barn som ikke kunne være aleine heime.
11. Ingen har hört det var usömmelig at mannen var med.
12. Sendingsfolket fikk kaffe, julekake og lefsem.
13. Det var "reine gjestebodet" - grautgjestebod kalla de det. Alle måtte smake på grautene og kyta av de. " Det er ingen graut så god som bærkjerring-graut" hermer de etter en liten gutt på Dobbe.
14. Ukjent.
15. De nermoste konene gikk også til slike som hadde fått barn ugift, men der var ikke gjestebod.
16. Skikken var i hevd til første verdenskrig, siden er det stadig blitt mindre. Men ennå holder enkelte den gamle skikken oppe.
17. Det var ingen gaver ved siden av grauten.
18. Nå gir en et stykke tøy til kjole til barnet, et glassfat o.l. De siste årene blir de fleste födt på födehemmet i Kragerö og da sennes gjerne blomster.
19. Det var svært lite av dåpskalaser för, mer nå. Det var fadderne, og allernermeste familie.
20. Ikke noe serskilt navn, -det var et lite lag.
21. Det var ikke sendinger, gudmor hadde en gave, og det hendte at karfadderne også ga en gave, men ikke skikk.
22. Det er serlig gudmor idag som må gi gave, med de andre så ymist.

B. Fødselsdag.

24. Fødselsdag for barn ble ikke feiret, for voksne av og til, helst når de var i hög alder.
25. Bare ved runde tall, men er de over 80 hvert år. Det har rent tatt overhånd under og etter siste krig, og flere "er bortreist" på dagen.
26. Før i tida bad de venner og slekt og naboer, men nå blir ingen bedt. De kommer ubudne.
27. Det er skikk å ha noe med, også ubudne har det nå.
28. Ukjent.
29. Sjokolade og kaffe, kringle, lefse og blötkake. men ikke lys på.

C. Konfirmasjon

30. Det var ikke fast skikk med gjestebud på konfirmasjonsdagen før i tida. Men når de hadde lag bad de de nermeste.
31. Nå er det vanlig med lag, det kom i bruk under og etter første verdenskrig.
32. En ber familie og naboer, og ofte lærer og prest.
33. Det var ikke sendinger, "det ville vært en fornærmelse", og de gjør det ikke nå heller.
34. De som er bedt gir gaver, før ga ingen andre, men nå møter de ved kirken og overdynger konfirmanten med gratulasjonskort. (A)
35. Det kjennes ingen bestemte retter.

D. Bryllup.

36. Forlovelsesgilde kan en ikke huske noe om. Alt "gikk så hemmelig for seg" til bryllupet stod.
37. Det holdes ikke noe serlig forlovelseslag nå heller. Forlovelsen kunngjøres i avisene straks før lysingen som regel. (A)
38. Be'armannen kom gjerne 8 dager før bryllupet. Han måtte be før han satte seg, og fekk så dram og kaffe. Skulle han be mange, hendte det de måtte kjøpe han heim.
38. Første dagen kom gjestene tidlig om morgenen, det var gjerne fredag. Hver enkelt ble ønsket velkommen av kjøgemesteren, fekk dram og ble bedt inn i bryllupshuset. Når alle var samlet kom kjøgemesteren og sendte rundt en stor ölbolle som alle drakk av. Så var det tilbords, i høysetet sat brudefolkene nest dem brudekonene, brudgomsmennene og de to brudesvennene med hver sin pike. Spillemannen hadde hele tida stått ved døra og spilt dem inn. Nå fikk de
  - a) mat og kaffe og kake, og så bar det til kjerka.
  - b) når de kom fra kjerka var det fersk suppe, kjøtt, kake og öl. Drammeglass og flaske gikk rundt. Til kveldsmat var det kaffe, smør og bröd, öl og melk.
  - c) faste retter var fersk suppe og kjøtt og risengraut.
  - d) Andre dagen kokte de risengraut i bryggerhuset. alle gikk med sin tallerken for å hente grauten, de para seg med spillemannen foran, og dette kalla de "bruregrauten".
 Tredje dagen mest tura og drakk de, om brylluppet varte så lenge.
39. Sendingene var mest lefse og julekake. ~~40-45~~
- 40-45: ukjent her.
46. De hadde ei til å koke, det var "kokke".
47. Det er slutt med flere dagers bryllup, det kom vekk under første verdenskrig.
48. En sjelden gang på hotell.

49. Når det er eldre som gifter seg, hender det at de reiser til et annet sted, eller reiser bort straks etter kontorvigsels.(A)
50. Da får de ikke noen gaver.
51. Bare sølv og gullbryllup, diamant og jern.

E.Gravöl.

52. Be'armannen gikk rundt og bad til begravelse. Det var be'arlaget som ble bedt, og familie.
53. Det hendte gravölet varte to dager, men sjelden.
54. De fikk dram når de kom, og siden gikk ölbollen rundt. Så sang de ut liket. Når de kom fra kjerka var det fersk suppe, kjøtt, öl og dram. Så kaffe og kaker. Servert ved langborder.
55. Ikke kjendt at det var mat en ikke måtte ha. Men etter den store kristelige vekkelse i 1885-87 ble det jamt slutt med öl og dram i gravferder. Det holdt seg lenger i bryllup.
56. Det kalltes bare "medda".
57. Alle graverder ble holdt i heimene
58. Gjestene hadde sendingene med.
59. Før hadde de lefse og julekake med, så bestilte kaker, begynnelsen av århundret og utover til 1920 årene var det toppjulekake, tre eller fire svære lag bred nederst, mindre oppover, som ei trapp og navnet på den døde sto rundt i sukker. Nå er det kringler, sukkerbröd, litt lefse fra enkelte.

60-61 Ukjendt her.

62. Det var forrige verdenskrig som gjorde slutt på endel, men i 1920 og 30 årene var det på gårdene skikken å samles kl.10: smörbröd og kaffe, så tilbake til middag: fersk kjøtt og suppe, og sviskegröt eller aprikosgröt, og så senere på kvelden kaffe og kaker. Etter siste verdenskrig er det vanlig overalt å samles kl.13, dra til kirkegården og ved tilbakekomst til hjemmet få kaffe og smörbröd og litt lefse og kake, og senere på kvelden det samme omigjen, da av og til med blötkake også.(A)
63. Slutt med alkohol i sterkere form fra 1885 etter den kristelige vekkelse. I 1920-40 iblant pils og(B) bayeröl, nå er middagen og ermed ölet falt bort.(A)
64. Alkoholbruk lenger ved brylluper, men også der vesentlig borte nå.
65. Se spørsmål 62, svaret.
66. " " 63 "
67. Har ikke hendt.
68. Bare utenbygdsboende bes skriftlig. De andre enten ved en be'armann eller ved telefon.)A)
69. Antakelig i 1890 åra og utover.

F.Nye fester.

70. Ingen tradisjon om 17 mai mat.
71. Det er mange som feirer morsdagen, serlig eldre utflytta barn husker på den, en liten gave. Det begynte i 1930 åra.
- 72-73-74: Ingen feiring av farsdag, ingen serskilt rett, ennå liten reklame heri distriktet.
75. Gjennom aviser og ukeblad og omtale på prekestolen og Menighetsblad.(A)